

YORUM VE ÖNYARGI

Hermeneutiğin İşlevi ve Kapsamı Üzerine
Bir Tartışma

Erdal İSBİR

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kâğıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-424-2	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı YORUM VE ÖNYARGI Hermeneutiğin İşlevi ve Kapsamı Üzerine Bir Tartışma	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazar Erdal İSBİR ORCID iD: 0000-0002-3100-4456	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code SCI075000
	DOI 10.37609/akya.3657

Kütüphane Kimlik Kartı
İsbir, Erdal.

Yorum ve Önyargı Hermeneutiğin İşlevi ve Kapsamı Üzerine Bir Tartışma / Erdal İsbir.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
168 s. ; 135x210 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253754242

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Oğlum Ali Deniz'e

ÖNSÖZ

Bir kitaba önsöz yazmak sanırım bir yazar için çalışmanın en zor aşaması. Birçok yazar gibi, ben de bu önsözü, adının aksine kitap tamamlandıktan sonra yazmaya giriştim. Bu nedenle zorlandığımı itiraf etmeliyim. Bu zorluğun, kitabın içeriğiyle de uyumlu bir nedeni olduğunu düşünüyorum. Bir kitap tamamlandıktan sonra artık yazarından bağımsız bir anlam ufkuna sahiptir. Yazarın bir önsöz yazma çabası da sanki elden çıkmış olanı yeniden elde etme çabası gibi beyhude bir çabaya benziyor. Okuyucu bu önsözden kitaba dair bir ön-bakış beklemesin, zira yine kitabın içeriğiyle uyumlu bir biçimde söylemek gerekirse, eğer ön-bakış bir önyargı gibi işleyecekse bu ön-bakış zaten okuyucuda fark etmeksizin bulunan bir şey. Belki de en doğrusu elde hazır olan kitaba yazarın ön-bakışını vermek değil, yazarın kitapla olan hikâyesini anlatmak.

Elde hazır bulunan bu kitap, “Gadamer ve Habermas’ta Önyargı Kavramı” başlıklı yüksek lisans tezimin çok büyük oranda yenilenmiş halidir. Bu nedenle benim gözümde yüksek lisans tezimden farklı bir varlığa sahiptir. Her hikâye bir karşılaşmayla başlar. Gadamer ve Habermas arasındaki tartışma hermeneutiğin işlevi ve kapsamına ilişkin bir tartışma olduğundan, sanırım hikâyeyi ortasından anlatmak haksızlık olur. Yüksek lisans tezimin ve haliyle bu kitabın odağını oluşturan hermeneutikle lisans eğitimimin son yıllarında karşılaştım. Arkadaşlarla yaptığımız felsefi tartışmalarda filozofların metinlerinin farklı yorumlanması, kendi okumalarımın ya da yorumlarımın yanlış mı olduğu kuşkusu uyandırır. Bir yorumu doğru ya da yanlış yapan bir ölçüt var mıdır varsa nedir? İlgili dersler için yaptığım W. Dilthey okumaları, bu soruna karşı akademik ilgimi körükledi. O gün bugündür yorum sorunu olarak hermeneutik bazen bir ışık gibi akademik ilgimi ve

çabamı yönlendirdi bazen bir lanet gibi her çalışmama bir şekilde sirayet etti. Şikayetçi olduğumu söyleyemem.

Hermeneutik, yorumlama ve anlama sorununa odaklanan bir felsefe disiplini olarak kabul edilir. Kutsal metinlerin yorumlanması sorununa dayandığından her ne kadar teolojik bir kökeni olsa da hermeneutik çağdaş felsefede daha geniş bir tartışma kapsamına sahiptir. Teolojik kökeninden başlayarak, bir metnin anlamını açığa serme işi olarak kabul edilen yorum, bilgiyle ilgilidir. Yorumu sadece bir çeşit bilme edimi olarak mı görmeliyiz? Hermeneutiğin daha geniş bir tartışma alanına kavuşması, yorumun sadece bir bilgi olarak kabul edilemeyeceğini doğruluyor. Peki o zaman yorum nedir ve önyargıyla nasıl bir ilgisi vardır? Gadamer ve Habermas arasındaki tartışma, bu geniş kapsamı açığa sermesi ve bu sorulara açık yanıt vermesi bakımından önemlidir. Bu tartışma göstermektedir ki yorum ve anlamı anlama iç içe geçmiş insani edimlerdir. Metin hermeneutiğinin temel kabulü, metnin bir anlam taşıdığı ve yorumun da o anlamı açığa çıkardığıdır. Bu bakımdan yorumlama, bir anlam arayışı ya da anlam yaratma olarak kabul edilmelidir. Bu kabul, geniş bir perspektiften ele alındığında, yorumu sadece bir bilgi olarak kabul etmek, en temelde insanın yaşamda anlam arayışını temelsiz kılar. Hermeneutiğe yönelik ilgimi körükleyen de yorumlamanın, aslında günlük hayatta her an yaptığımız ve bizim biz olmamızı sağlayan bir yaşama tecrübesi olduğunu fark etmem oldu.

Hermeneutiğin en temel insani tecrübeye kök salmış olması, onun sadece metin okumalarında başvurulacak bir prosedüre indirgenemeyeceğini gösterir. Bilimden sanata, hukuktan politikaya, dinden etiğe bütün alanların zemini yaşamdır. Yaşama kök salan hermeneutik bir tecrübe olarak yorum, bütün bu alanlara dair sorunlara da yeni bir bakış açısı sunar. Bu nedenle günümüzde tek bir hermeneutikten değil, hukuk hermeneutiğinden tıp hermeneutiğine, teolojik hermeneutikten felsefi hermeneutiğe

birçok hermeneutikten bahsedebilir. Bu çoklu hermeneutiklerin dayanağı olan tecrübe biçimi, yorum sorununu inkâr edilmez bir biçimde önemli kılar. Bugün içinde yaşadığımız dünyada, her alanda yaşadığımız sorunlar, aslında var olan bazı anlamların bizim dünyaya bakışımızla uyumsuzluğundan doğar. Bana kalırsa bu nedenle, bizleri hallaç pamuğu gibi savuran bu dünyada, farklılıkları anlamak ve onları ortaklaştırmak ya da onlarla başa çıkmak için hermeneutik bir yaklaşıma ihtiyaç var.

Yorum her zaman bir perspektiften doğar. Perspektif yorumun dayanağıdır ve yorumu keyfi bir çıkarım olmaktan alı koyar. İşte önyargı, yorumun her zaman bir perspektiften doğmasıyla ilgilidir. Bu kitapta, Gadamer ve Habermas arasındaki tartışma temelinde, hermeneutiğin işlevi ve kapsamına ilişkin derinlemesine bir analiz sunarak yorum ve önyargı arasındaki ilişkiyi incelemeye çalıştım. Yukarıda dediğim gibi, burada okuyucuya kitaba dair bir okuma perspektifi sunmak niyetinde değilim. Haddime de değil. Yazarı olarak kitabı okuyucusuyla baş başa bırakmak, hermeneutik olarak daha doğru bir tavır gibime geliyor. Okuyucunun perspektifi kitabın anlamını zaten yakalayacaktır. Son bir söz olarak şunu da ifade etmek istiyorum. Felsefi bir çalışma eğer ki düşünürlerin görüşlerini tartıştırıyorsa, bu tartışmada belli bir düşünüre yakınlık duyulması doğal karşılanmalıdır. Her felsefe meraklısı okuyucunun felsefe tarihinde bazı filozoflara yakınlık duyması, yorumun perspektifli oluşuyla da ilgilidir ve bana kalırsa felsefenin de özüne uygundur. Bu kitaptaki tartışmada kimden yana tavır aldığımı da okuyucunun takdirine bırakıyorum.

Erdal İSBİR

Aydın, 2025

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
GİRİŞ	1
Bölüm 1 Bilimde Yorumun Yeri	9
Bölüm 2 Dilsel Bir Etkinlik Olarak Yorum.....	23
Bölüm 3 Öznelerarası Alanın Dilsel Kuruluşu.....	39
Bölüm 4 Yorum ve Anlam.....	51
Bölüm 5 Anlama ve İletişim	67
Bölüm 6 Önyargı ve Önyargının Rehabilitasyonu	83
Bölüm 7 İlgi ve İdeoloji Eleştirisi.....	103
Bölüm 8 Önyargı, İlgi, Refleksiyon	125
SONUÇ	147
KAYNAKÇA	155

KAYNAKÇA

- AUSTIN, Jhon Langshaw. (1961). *How to the Things with Words*. Oxford: The Clarendon Press.
- BULHOF, Ilse N. (1976). "Structure and Change in Wilhelm Dilthey's Philosophy of History". *History and Theory*, Vol. 15, No. 1 (Feb., 1976), pp. 21-32.
- BOLLNOW, Otto Friedrich. (2003). "İfade ve Anlama", *Hermeneutik Üzerine Yazılar*. (Doğan Özlem, Çev. ve Der.). ss.:95-136. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- DILTHEY, Wilhelm. (1977). *Descriptive Psychology and Historical Understanding*. (Richard M. Zaner, Kenneth L. Heiges, Trans.). Netherlands: Martinus Nijhoff, The Hague.
- DILTHEY, Wilhelm. (1989). *Introduction to Human Sciences, Selected Works, Volume I*. (Michael Neville, Jeffrey Barnouw, Franz Schreiner, Rudolf A. Makkreel, Trans. and Rudolf A. Makkreel, Frithjof Rodi, Ed.). Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- DILTHEY, Wilhelm. (1996). *Hermeneutics and the Study of History, Selected Works, Volume IV*. (Theodore Nordenbaug, Frederic R. Jameson, Rudolf A. Makkreel, Ramon J. Betanzos, Epbrahim Fischhoff, Patricia van Tuyl, Trans. and Rudolf A. Makkreel, Frithjof Rodi, Ed.). Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- DILTHEY, Wilhelm. (1999). *Dilthey-Hermeneutik ve Tin Bilimleri*. (Doğan Özlem, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- DOLE, Andrew C. (2010). *Schleiermacher on Religion and the Natural Order*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- FICHTE, Johann Gottlieb. (2005). *The System of Ethics, According to the Principles of the Wissenschaftslehre*. (Daniel Breazeale and Günter Zöller, Trans.). New York: Cambridge University Press.
- FREUD, Sigmund. (2006). *Psikanalize Giriş Dersleri*. (Selçuk Budak, Çev.). İstanbul: Öteki Yayınevi.
- GADAMER, Hans-Georg. (1976). *Hegel's Dialectic*. (P. Christopher Smith, Trans.). New Haven, London: Yale University Press.
- GADAMER, Hans-Georg. (1977). *Philosophical Hermeneutics*. (David E.Ling, Ed. Trans.). Berkeley: University of California Press.
- GADAMER, Hans-Georg. (1989). *Truth and Method*. (Joel Weinsheimer and Donald G. Marshall, Trans.). New York: Continuum Press.

- GADAMER, Hans-Georg. (1990). "Reply to My Critics". *The Hermeneutic Tradition: from Ast to Ricoeur*. (Gayle Ormiston, Alan Schrift, Ed.). Albany: New York State University Press.
- GADAMER, Hans-Georg. (1998). *Reason in the Age of Science*. (Frederick G. Lawrence, Trans.). Massachusetts: The MIT Press.
- GADAMER, Hans-Georg. (2003). "Hermeneutik". *Hermeneutik Üzerine Yazılar*. (Doğan Özlem, Çev. Der.). İstanbul: İnkılap Yayınları.
- GJESDAL, Kristin. (2009). *Gadamer and The Legacy of German Idealism*. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press.
- GRONDIN, Jean. (2002). "Gadamer's Basic Understanding of Understanding". *The Cambridge Companion to Gadamer*. (Robert J. Dostal, Ed.). pp. 36-51. Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo: Cambridge University Press.
- HABERMAS, Jürgen. (1971). *Knowledge and Human Interests*. (Jeremy J. Shapiro, Trans.), Boston: Beacon Press.
- HABERMAS, Jürgen. (1973). *Theory and Practice*. (Jhon Viertel, Trans.). Boston: Beacon Press.
- HABERMAS, Jürgen. (1979). *Communication and the Evolution of Society*. (Thomas McCarthy, Trans.). Boston: Beacon Press.
- HABERMAS, Jürgen. (1984). "The Theory of Communicative Action, Volume 1". (Thomas McCarthy, Trans.). Boston: Beacon Press.
- HABERMAS, Jürgen. (1987). "The Theory of Communicative Action, Volume 2". (Thomas McCarthy, Trans.). Boston: Beacon Press.
- HABERMAS, Jürgen. (1988). "On the Logic of the Social Sciences". (Shierry Weber NicholSEN, Jerry A. Stark, Trans.). Cambridge: Polity Press.
- HABERMAS, Jürgen. (1990a). "A Review of Gadamer's *Truth and Method*". (Fred R. Dallmayr, Thomas McCarthy, Trans.). *The Hermeneutic Tradition, From Ast to Ricoeur*. (Gayle L. Ormiston and Alan D. Schrift, ed.). pp.213-244. Albany: State University of New York Press.
- HABERMAS, Jürgen. (1990b). "Hermeneutic Claim to Universality". (Josef Bleicher, Trans.). *The Hermeneutic Tradition, From Ast to Ricoeur*. (Gayle L. Ormiston and Alan D. Schrift, ed.). pp.245-272. Albany: State University of New York Press.
- HABERMAS, Jürgen. (1998). "Analitik Bilim Kuramı ve Diyalektik". *Sosyal Bilimlerin Mantığı Üzerine*. (Mustafa Tüzel, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- HABERMAS, Jürgen. (2001). *İdeoloji Olarak Teknik ve Bilim*. (Mustafa Tüzel, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- HEIDEGGER, Martin. (1967). *Being and Time*. (Jhon Macquarrie, Edward Robinson, Trans.). Oxford: Basil Blackwell.
- HEIDEGGER, Martin. (2002). "Dilin Doğası". *İnsan Bilimlerine Prologomena*. (Hüsamettin Arslan, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- HEKMAN, Susan. (1999). *Bilgi Sosyolojisi ve Hermeneutik*. (Hüsamettin Arslan-Bekir Balkız, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- HELD, David. (1980). *Introduction to Critical Theory, Horkheimer to Habermas*. London, Melbourne, Sydney: Hutchinson.
- HERDER, Johann Gottfried. (1966). *Outlines of a Philosophy of the History of Man*. (T. Churcill, Trans.). New York: Bergman Publishers.
- HİRCH, Eric Donald. (1976). *The Aims of Interpretation*. Chicago: The University Of Chicago Press.
- HOLBORN, Hajo. (1950). "Wilhelm Dilthey and the Critique of Historical Reason". *Journal of the History of Ideas*, Vol. 11, No. 1 (Jan., 1950), pp. 93-118
- HUSSERL, Edmund. (1983). *Ideas Pertaining to A Pure Phenomenology and to A Phenomenological Philosophy, First Book, General Introduction to A Pure Phenomenology*. (F. Kersten, Trans.). Boston, Lancaster: Martinus Nijhoff Publishers.
- KANT, Immanuel. (1999). *Practical Philosophy*. (Mary J. Gregor, Ed. Trans.). United Kingdom: Cambridge University Press.
- KİSİEL, Theodor. (2002). "Geleneğin Vukubulması: Gadamer ve Heidegger'in Hermeneutiği". *İnsan Bilimlerine Prologomena*. (Hüsamettin Arslan, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- LEYH, Gregory. (1992). *Legal Hermeneutics, History, Theory and Practice*. Berkeley, Los Angeles, Oxford: University of California Press.
- MARİÑA, Jacqueline. (2008). *Transformation of the Self in the Thought of Friedrich Schleiermacher*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- MARSHALL, Donald G. (2004). "On Dialogue, To Its Cultured Despisers". *Gadamer's Repercussions, Reconsidering Philosophical Hermeneutics*. (Bruce Krajewski, Ed.). pp.: 123-144. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press.
- MCCARTHY, Thomas. (1985). *Critical Theory of Jürgen Habermas*. Cambridge, Massachusetts, London: The MIT Press.
- MİSGELD, Dieter. (2002). "Gadamer'in Hermeneutiği". *Hermeneutik ve Humanite Disiplinler*. (Hüsamettin Arslan, Der., Çev.). İstanbul: Paradigma, Yayınları.
- OWENSBY, Jacob. (1988). "Dilthey and the Historicity of Poetic Expression", *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, Vol. 46, No. 4 (Summer, 1988), pp. 501-507, Wiley

- ÖZLEM, Doğan. (1998). *Bilim, Tarih ve Yorum*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- PEIRCE, Charles. (1960). *S. Collected Papers of Charles Sanders Peirce, Volume V Pragmatism and Pragmaticism and Volume VI Scientific Metaphysics*. (Charles Hartshorne, Paul Weiss, Ed.). Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University.
- RICOEUR, Paul. (1981). *Hermeneutics and The Human Sciences*. (John B. Thompson, Ed., Trans.). Cambridge: Cambridge University Press.
- SCHLEIERMACHER, Friedrich. (1850). *Brief Outline of the Study of Theology*. (William Farrer, Trans.). Edinburg: T&T Clark; London: Hamilton, Adams Co.; Dublin: J. Robertson.
- SCHLEIERMACHER, Friedrich. (1893). *On Religion: Speeches to Its Cultured Despisers*. (John Oman, Trans.). London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co. Ltd.
- SCHLEIERMACHER, Friedrich. (1996). *Dialectic or The Art of Doing Philosophy*. (Terrence N. Tice, Trans.). Atlanta, Georgia: Scholars Press.
- SCHLEIERMACHER, Friedrich. (1998). *Hermeneutic and Criticism and Other Writings*. (Andrew Bowie, Trans. and Ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- SCHLEIERMACHER, Friedrich. (2002). *Lectures on Philosophical Ethics*. (Robert B. Louden, Ed. and Louise Adey Huish, Trans.). Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo: Cambridge University Press.
- SHİLS, Edward. (2002). "Gelenek". İnsan Bilimlerine Prologomena. (Hüsamettin Arslan, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- TAYLOR, Charles. (2002). "Gadamer on the Human Sciences". *The Cambridge Companion to Gadamer*. (Robert J. Dostal, Ed.). pp. 126-142. Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo: Cambridge University Press.
- WACHTERHAUSER, Brice R. (2002). "Söylediğimiz Şey Olmamız Gerekir Mi? İnsan Bilimlerinde Hakikat Üzerine Gadamer". *Hermeneutik ve Hımanite Disiplinler*. (Hüsamettin Arslan, Der. Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- WITTGENSTEIN, Ludwig. (2000). *Felsefi Soruşturmalar*. (Deniz Kanıt, Çev.). İstanbul: Küyerel Yayınları.